

КНУ імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринкові перетворення останніх десятиріч зумовили зміни й у системі вітчизняної освіти, зокрема вищої. Трансформаційні процеси вплинули на визначення сутності інституту освіти, характеру освітніх послуг, а також на формування факторів та можливостей забезпечення відповідних соціальних потреб. Відомо, що розвиток освітньої сфери в Україні характеризується недостатнім державним фінансуванням і попри всі намагання уряду, якісна вища освіта для багатьох залишається не доступною. В процесі розв'язання проблеми доступності освіти в Україні є необхідність визначення та впровадження конструктивних змін у сфері фінансування освіти, зокрема вдосконалення системи кредитування освітніх послуг. Перспективним напрямом у цьому зв'язку є розвиток державного освітнього кредитування.

В Україні забезпечення доступного освітнього кредиту регулюється постановою КМУ від 16 червня 2003 р. № 916 «Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти», яка передбачає дотримання певного порядку надання освітніх державних кредитів [1]. Так, постановою визначено, що освітній кредит можуть одержати громадяни України віком до 28 років, які успішно склали вступні іспити або навчаються у вітчизняному вищі незалежно від форми навчання та форми власності. Такий кредит одній особі може надаватися тільки один раз на підставі угоди між одержувачем і керівником ВНЗ. Фінансування цієї програми забезпечується місцевими бюджетами, державним бюджетом України та бюджетом Автономної Республіки Крим.

Виходячи з вартості навчання розмір кредиту у вищих навчальних закладах державної форми власності визначається і затверджується центральним органом виконавчої влади у підпорядкуванні якого перебуває таких заклад, або, відповідно, МОН Автономної Республіки Крим. У навчальних закладах вищої освіти комунальної форми власності розмір кредиту визначається і затверджується обласними департаментами освіти, а також держадміністраціями Києва та Севастополя. У приватних вишах розмір кредиту визначається самостійно і затверджується МОН.

Рішення про зарахування абітурієнта до вищого навчального закладу з оплатою його навчання за рахунок відповідного освітнього кредиту за

результатами складання вступних іспитів приймається приймальною комісією і затверджується керівником вищого навчального закладу. При цьому за умови однакових результатів вступних іспитів серед абітурієнтів, які претендують на здобуття вищої освіти за рахунок цільового кредиту, перевага надається сиротам, дітям позбавленим батьківського піклування, інвалідам 1 та 2 групи, а також дітям з малозабезпечених і багатодітних сімей.

Якщо одержувач кредиту є неповнолітнім, то відповідний договір вищий навчальний заклад укладає з батьками або особами, які їх замінюють, а по досягненні повноліття переукладає з безпосереднім користувачем.

Освітній кредит надається під 3 % річних на 15 років з відстрочкою погашення на період навчання. Повернення починається з 12-го місяця після закінчення навчання у виші і передбачає щорічну виплату 1/15 загальної суми одержаного кредиту та відсотків за користування ним. Пільгами при сплаті кредиту отримують боржники, які мають дітей. Так, наявність однієї дитини, передбачає звільнення їх від сплати відсотків за користування кредитом, двох дітей – зменшення на 25 % «тіла» кредиту, трьох і більше дітей - зменшення на 50 % кредитної суми. У разі встановлення в одержувача кредиту інвалідності 1 групи, або на момент виплати - смерті, кредит та відсотки за користування ним взагалі не повертаються. Крім того, такий освітній кредит не повертається користувачем, який після закінчення вищого навчального закладу пропрацював за фахом не менше ніж 5 років у державному або комунальному закладі чи установі у сільській місцевості, що має щороку підтверджуватися довідкою з місця роботи.

Строк повернення кредиту боржником може бути продовжений на період його строкової військової служби або відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

У разі ухилення від повернення кредиту вищий навчальний заклад, в рамках чинного законодавства, може застосувати заходи щодо його повернення. Угода передбачає й дострокове повернення кредиту.

Розподіл квот на одержання пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти регулюють відповідні накази МОН України. Так, наказом від № 657 «Про розподіл квот для одержувачів пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти» від 17.11.2005 року на 2005/2006 навчальний рік встановлено квоти для 101 вищого навчального закладу України I–IV рівнів акредитації: для тих, що перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України на суму 11 814,371 тис. грн.; для центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади -

13 054,462 тис. грн.; для недержавних вищих навчальних закладів - 445,538 тис. грн. У 2009/2010 навчальному році наказом МОН від 15.05.2009 р. № 408 на кредитування здобуття вищої освіти державою було передбачено асигнування в сумі 75 245,21 тис. грн. для вищів, які перебувають у сфері управління МОН та 14 715 тис. грн. – для вищих навчальних закладів, що МОН не підпорядковані.

Однак, нині діючі нормативні документи не вирішують наріжної проблеми, так як грошей у бюджетах різних рівнів на неї катастрофічно не вистачає. Державне кредитування звісно ж ніхто не відміняв, але останні роки держава лише дофінансовує раніше укладені угоди. А ВНЗ з року в рік отримують листи з МОН, у яких міститься сухе підтвердження зменшення фінансування цільової державної програми 2201210 щодо кредитування здобуття вищої освіти Державним бюджетом України. Наразі студентів «щасливчиків» залишилися одиниці.

Зараз МОН України розробляє механізм рекредитування, тобто надання пільгових освітніх державних кредитів для здобуття вищої освіти за рахунок повернутих кредитів та відсотків за користування ними.

Отже, державна освітня позика – вигідна, але шансів її отримати мало. Більш реально отримати банківський кредит але він обтяжливий. Державні банки таких цільових кредитів не надають взагалі. Як у цих, так і в комерційних банках, кредит можна отримати, на так звані «поточні потреби». Такий кредит отримати платоспроможна фізична особа (студент-заочник чи його батьки), яка має постійне джерело доходу. Термін кредитування - до 3 років під 27 % річних.

Отже, незважаючи на те, що доступний освітній кредит у багатьох розвинених країнах світу є одним із факторів модернізації інституту освіти, зокрема вищої, проблема кредитування освітніх послуг в Україні залишається не розв'язаною, а тому вимагає невідкладного розгляду та аналізу. Державна підтримка реалізації програми розвитку освітнього кредиту може стати ефективною формою акумуляції значних фінансових ресурсів в освітній сфері. Це потужне підґрунтя сприятиме прогресивним змінам в освіті.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кредитів на здобуття вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.2003 р. № 916 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>